

LBRIS

We know
books

Editor: Vasile Burlui

Redactor: Marius Chelaru

Corectură: Ștefan Bălan

Tehnoredactare și coperta: Paul Gorban

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SPIRIDON, CASSIAN MARIA

Nerăbdarea limitelor la Mihai Ursachi /

Cassian Maria Spiridon – Iași: Cartea Românească .

Educațional, 2021

ISBN 978-606-057-136-0

1

Grupul Editorial Cartea Românească Educațional
Copyright © Editura Cartea Românească Educațional,
Iași - 2021

Adresa: IAȘI, Bd Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 2 - 700124.
www.ecedu.ro

Cassian Maria Spiridon

NERĂBDAREA LIMITELOR LA MIHAI URSACHI

ediția a IV-a

Cartea Românească
EDUCAȚIONAL

CUPRINS

Arca magistrului orfic.....	7
Marea înfățișare lui Mihai Ursachi.....	31
Poezia și nerăbdarea limitelor la Mihai Ursachi	66
Am venit din sudul Californiei special pentru a pune din nou pe picioare teatrul național din iași.....	90
Poemul de purpură	103
Contactele între cultura germană și cultura română s-au produs încă de la formarea ambelor popoare.	117
Literatura, ca și teatrul,	134
Agonizează de câteva mii de ani, dar nu dă semn că ar fi gata să moară	134
Am mare credință în destinul poporului român și al poeziei române.....	156
ADDENDA. Texte semnate de Mihai Ursachi	173
Poezia postmodernă și <i>conceptul existențial</i>	175
Poetul reprezentativ	192
Seduție târzie	194
Ideile timpului.....	199

Politikon sau răzbunarea armatei.....	205
A treia meditație din golful francezului, sau dimineața magilor.....	217
Cînd am ajuns la piatra neamț.....	221
Oceanida	223
Don eulert	225
Cosmologie	226
E octombrie.....	227
Constelații	228

ARCA MAGISTRULUI ORFIC

Trăitor pe o planetă unde este singurul locuitor, pierdut alchimic printre retorte, recipiente și eprubete în care fierb, la focul rece al minții, esențe necunoscute, din care naște și moare poezia, Mihai Ursachi a plecat, acum pentru totdeauna, într-o Americă a spiritului, de unde nu mai dă știre că Hermes îl așteaptă, fiindu-i oaspete permanent.

Va debuta în presa literară abia la 27 de ani, iar editorial la 29 de ani. După cum mărturisea într-un interviu, când a fost eliberat din pușcăria politică, în 1964, ca urmare a amnistiei generale, după trei ani de detenție grea, atenționa că de aici a ieșit poet. Pînă atunci altele îi erau preocupările. Volumul său de debut, *Inel cu enigmă* (1970), apărut în perioada relativului dezgheț ideologic, va fi bine primit de critică, iar poetul va fi distins pentru

acesta, cu premiul Festivalului Național de Poezie Mihai Eminescu.

În directă filiație eminesciană, ca mai toți poeții români de după, cultivînd un neoromantism în răspăr cu maniera consacrată, pe care o va susține cu ironie, resuscitîndu-i valențele ușor desuete, dar nu lipsite de savoare lirică, poemele volumului de debut impun, cum scrie Dan Laurențiu, „un poet autentic stăpîn pe cuvintele sale, cu o structură muzicală plină de farmec, pierdut în somnul erotic al teilor în floare, trezindu-se, din cînd în cînd, cu cîte o replică de un absurd pitoresc pe buze, interesant în mai toate ipostazele sale.”

Considerîndu-se *ambasador al Melancoliei*, punctează, într-o formulă asemănătoare celei atribuite lui Stavroghin, în *Demonii*, de către Dostoievski, „eu nu căutam nicăierea nimic”. Este stăpîn al iubitei *Cetății* ce în veci s-a numit *Putreziciune*, la care purcede mereu să o reclădească „pe zgura rușinii și umilinței”. În același timp, este locuitor al *orașului metafizic*, „construit din idei,/ fiecare din cărămizile sale e o noțiune”. Trăitor pe vîrfurile unui ac, într-un tărîm al veșnicilor frumuseți, renunță a mai scrie marile sale lucrări: „În privința tratatului meu „Despre flăcări,/ despre natura, felurile și dulceața lor/ pot să-ți spun/ că va rămîne

nescris. Căci dacă l-aș scrie,/ cine s-ar osteni să-l citească? Și dacă/ cineva l-ar ceti, la ce bun? destul c-am trăit/ serile celea, înflăcărate, cînd vînvătaie/ sufletul nostru ardea, și din flăcări/ se-ntruchipau lumi înalte, mai vii și mai pure.../ Tu spui: „Să salvăm de la moarte frumoasele chipuri.”/ Dar ele sînt nemuritoare în sine, și neschimbătoare/ sălășluiesc în altarele zeilor./ Acum e tîrziu, și noaptea se lasă/ pe pajiștea rotundă din vîrfurile unui ac.” Se simte „parte integrantă din textul stabilit”. Nervalian se plimbă prin Codrii Dezolării, aici văzu icoana preaiubitei, de-a pururea pierdută. Poezia în totul e o amăgire, *scrisă pe frunza de arțar* și înțeleasă doar de animalele pădurii. Poetul se reprezintă în posturi teatrale, se autodefinește cu detașare, spune despre sine că, „deși suficient de cărunț, aspețez uneori/ poza aceea de epocă-dantelă pe piept/ și privesc ușor afectat, în sus...”. *Pe vastele pajiști* ale poeziei își mîină poetul *tigrul de aur al melancoliei*, înhămat la un *echipaj muzical-delirant*. Între cele 11 chipuri de a vorbi tăcerea, poezia se revelă ca *memorie a pietrei*, dar și *hohot al marelui Logos*. Okeonas e numele poetului, al tînarului blond pentru care poemul e *un cîntec funebru*. În poezie își află *puterea slăbiciunii neistovite*, iar șarpele îi este *mîntuitor ironic*.

Singurătatea și melancolia îl urmează în tot locul pe poet. Refuză, precum Blaga, a strivi corola de minuni a lumii și blestemă pe cei care o fac (*Palmierul, Talipot*), dînd năvală și asumîndu-și riscul pulverizării misterului: „Și dacă totuși te aduce dracul cu barca-i blestemată,/ palmierul Talipot, Talipot/ se face mii de fărîme cu floare cu tot.”

Pentru știința utilizării resurselor lirice, vag revoluate prin tenta lor neoromantică, emblematic este *Jîlțul verde* (el putea fi admirat la domiciliul magistrului, iar păstrarea lui ar fi binevenită în viitoarea *Casă memorială „Mihai Ursachi”*): „Cînd crengile toamnei se scutură-n casă/ m-așez cu mîhnire-ntru-n jîlț de mătasă./ Acestea sînt crengile care în floare/ intrau printre gratii odinioară.../ Alături stă arcul în care la țintă/ am tras într’o floare curată și sfîntă./ Pe jos printre note, străvechea vioară/ în semi’ntuneric, cu trup de fecioară./ În jîlțul cel verde eu stau cu mîhnire/ și cîtă iubire, o cîtă iubire.../ Acum e tîrziu și se face’ntuneric/ și mă scufund într’un calcul himeric./ Cîți ani să mai fie, ce oră a fost,/ pendula stă moartă și fără de rost./ Am fost mai întîi printre lunci și mesteceni,/ în ce te mai legeni tu Ana, te legeni.../ Pogoară în brațe’mi spre-a nu te mai pierde,/ la noi

la pădure, în jîlțul cel verde.../ Și cît de ciudată mai fuse și ora/ la care-a venit ca prin vis Minodora.../ O Doamne, nu uit și nici nu țin minte/ ce-a fost mai tîrziu, ce-a mai fost înainte./ Era pe la două de noapte, îmi pare,/ în muzici nebune ciocneam la pahare./ Iată, aprind iarăși sfeșnicul, iată,/ o, dansul acela, odată, vreodată.../ Mai ești încă-aici, Minodora, sînt ani,/ mai porți la jartiere cei treizeci de bani?/ În jîlțul cel verde acum mă cutremur,/ un plînset anume străbate prin vremuri./ Iubita mea albă, atîtea păcate,/ tu l-ai iubit pe sărmanul meu frate.../ Pumnalul acesta e darul de moarte./ lumina în sfeșnic abia de mai arde./ E foarte tîrziu și de tot întuneric,/ și mă scufund într’un calcul himeric./ În jîlțul cel verde eu stau cu mîhnire,/ păianjenii țes împrejur’ mi la fire...”.

Nu se sfiește a parodia anume stiluri, cu subtilă ironie, ca în *Vedenie în fumoar*, unde ținta este Bacovia: „...cu fața pe dale căzut-am,/ și lumea aceea sălta hohotind, căci vai, noi eram în fumoar...”. Himerele de el izvodite îl absorb cu totul, a se vedea *Flanela*, unde caracterele stilului optzecist sînt revelate, avant la lettre – cultivarea resurselor poetice ale banalului și faptului divers, ale cotidianului prozaic, toate însă urmărind un scop mai înalt, ce *repune*, cum spune Laurențiu

Ulici, în termeni noi ecuația real-imaginar: „Îți amintești desigur flanela violetă,/ flanela aceea sublimă pe care o îmbrăcasem/ în cea mai frumoasă din serile noastre; despre care spuneaai că îmi șade/ ca o armură de smalt, știi tu, în seara/ când ne pornisem împovărați de garoafe și iasomie/ către Ierusalim... Când madam Zambilovici/ ne-a dat câte două tartine (ca să avem pentru drum)/ flanela pe care apoi am adus-o/ fluturând ca un steag zdrențuit în războaie,/ Pe care apoi am purtat-o/ cu frenezie pe trupu-mi uscat de hagi, / pînă ce-a fost absorbită prin pori și s-a asimilat/ în toate celulele trupului meu,/ și în schelet,/ iar țesătura ei sclipitoare a devenit un țesut./ De ce încerci să negi,/ de ce pretinzi că nu știi ce flanelă,/ ce seară, ce Ierusalim și așa mai departe?/ De ce vrei musai s-o pipăi, s-o vezi,/ să o dezbrac, tocmai acumă cînd nu se mai poate,/ de ce pretinzi că n-a fost nici o flanelă,/ că nu mă vezi, că nu mă simți, că nu mă recunoști?”

Sînt distihuri ce amintesc de formulările din *Tractatus logico-philosophicus* a lui Ludwig Wittgenstein. Conținutul, stilul baladelor, impuse în lirica noastră de Philippide, Radu Stanca, Ștefan Aug. Doinaș sînt preluate de Mihai Ursachi, dar în răspăr; este, poate primul, ce scrie, dacă pot spune

asa, un fel de balade postmoderne, ca în *Coliba* sau *Poem despre domnișoara Gabriela Șerban și despre unica noastră înfîlnire la o expoziție suedeză de pictură* etc. Este un fervent al parabolei, uneori al parabolei în sine, adeseori fără deschidere. În *Mica plimbare la boschet*, Poezia pare a fi o boală răcoritoare „din pricina foartei mari suferințe de cap”. Spre exemplu, un titlu savant, de tratat greoi și plin de reflecții adînci, de fapt o biată adendda la marele *Tratat* (nu singurul de acest fel în economia operei): *Post scriptum. Transversaliile mari sau cele patru estetici. Poezie pe care a scris-o magistrul Ursachi pe cînd se credea Pelican*, este urmat de un ironic distih: „Un om din Tecuci avea un motor/ dar nu i-a folosit la nimic”. Motorul ar putea fi chiar Poezia.

„Pe măsură ce construiește un decor, poetul îl și demolează, amestecă la nesfîrșit realul cu imaginarul pentru ca, la un moment dat, să descopere în realitatea iluziei iluzia realității și să se retragă ironic în umbra unui limbaj provocator ce face ca pînă și în reverie gîndirea să apară ca o consecință a rostirii, idee evident neștiințifică dar atît de potrivită Poeziei” (Laurențiu Ulici).

Apa, mediul acvatic, cultivate predilect în lirica ursachiană, cu osebire în *Missa solemnis* (1971), este locul unde poetul află o viață bogată, coplesită de

mistere de nedezlegat, ceremonii astrale, hipnotice, mai totdeauna în nocturnă, vegheate de cerul limpede încărcat de puzderia de stele. Acvaticul, în poezia celui care a scris *Poemul de purpură*, pulverizează una din antinomiile spațiului: sus-jos; nu mai avem decât adîncul, grație ogîndirii cerului în apă: „Un cer de stele dedesubt, deasupra-i cer de stele”. Înaltul cosmic eminescian se va îmbogăți, sublimat în adînc ursachian. Odihna și-o afla la limanul *hărăzit scufundării*. Urmărit de acest gînd, absorbit în natură, trimite *scrisoarea din ceruri* în care vorbește prin firele ierbii, ascuns în adîncuri de ape, are glasul frunzei, el, înecatul în azur, salcîmii îi duc mai departe, în ziua de mai, cînd dau în floare, povestea cu viața lui nemuritoare.

Poemele sale sînt savante broderii poetice, încărcate de subtil rafinate ziceri abstracte, ce nu de puține ori dau senzația unei mașinării perfecte, a unui perpetuum mobile ce funcționează impecabil, dar fără a mișca nimic din loc, o continuă mișcare în gol, iluzionînd doar aparența poeziei, astfel din goluri născînd tot poezie. Textele poetice existînd doar pentru frumusețea lor, într-un textualism pur, un postmodernism al zădărniceii, al scrierii poeziei pentru că nu are încotro, sau poate din motiv că *iarăși a uitat să-și ia picăturile*. O remarcabilă analiză

punctuală a poemului *Din reveriile domnului R (I)*, ne oferă Laurențiu Ulici în *Literatura română contemporană* (1995): „În locul romanticei conștiințe a afectării, în poezia lui Ursachi avem a face cu afectarea conștiinței prin ironie, înțeleasă aceasta nu ca minimalizare inteligentă și superficială ci, în spirit modern, ca extremă conștiință relativizantă. Astfel absolutul devine suportabil iar de tot relativul se umple de profunzime. De aceea în poezia lui vom găsi lucruri grave spuse pe un ton al relativității și lucruri banale, de rază anecdotică, rostite cu gravitate de absolut. În afectare e ironia, dincolo de care poezia rămîne ceea ce de fapt este: interogație gravă, întoarcere asupra subiectivității, aspirația către puritatea incoruptibilă a spiritului, tentativă iluzionistă (dar conștientă de natura-i iluzorie) de a epuiza infinitul în finit, totul într-o solemnitate cordială și mereu senină.”

Un miniportret grăitor este poemul *Mustrare*: „Iar cînd mă mustrezi că sînt cel mai nebun dintre oameni,/ îmi rod cu mîhnire mustața și tac:/ tu nu vei pricepe/ că eu sînt bursucul cel îndelung răbdător/ și frate de cruce cu cucul;/ că eu sînt ursuzul stăpîn al ascunselor vii,/ ursul hapsîn lîngă bobul tăcerii;/ că-s mutul/cu glas pentru nunțile cerului.” O tragică stea a carnagiului îl captează pe